

BOTSVANA YATIRIM VE TİCARET MERKEZİ (BITC) VE BUSINESS BOTSWANA CEO'LARI İLE YAPILAN GÖRÜŞMEDE ELE ALINAN HUSUSLARA İLİŞKİN NOT

-BITC CEO'su Keletsositse Olebile, iki yıl önce Pretorya Büyükelçiliğimizce düzenlenen Türk işadamlarına yönelik bir programa davet üzerine kendisinin de katıldığını ve Botswana'daki yatırım olanakları hakkında Türk katılımcılara bilgi verdiğini, önümüzdeki dönemde Güney Afrika Cumhuriyeti'nde (GAC) yerleşik veya Türkiye'den gelebilecek özel sektör temsilcilerine yönelik benzer bir program olması halinde Botswana'dan bir heyetin GAC'da Türk muhataplarıyla biraraya gelebileceğini, ayrıca Türk tarafından bir heyetin Botswana'ya gelerek iş imkanlarını yerinde görmek istemesi halinde kurum olarak gerekli organizasyonu yapabileceklerini belirtmiştir. Öte yandan, birkaç yıl önce Türkiye'den bir iş heyetinin Botswana'ya geldiğini, kendilerinin bugüne kadar ülkemize iade-i ziyarette bulunamadıklarını, dolayısıyla 2019 takvimine Türkiye programını da eklemeyi değerlendireceklerini söylemiştir.

-OleBILE, Botswana'nın yurtdışında fazla tanınmadığını, Türk iş çevrelerinin de aynı şekilde Botswana'daki olanakları iyi bilmediklerini tahmin edebildiğini, ikili ekonomik ve ticari ilişkilerimizin sınırlı olduğunu, ancak ülkemizi bu alanda işbirliğini geliştirmek istedikleri hedef ülkelerden biri olarak gördüklerini, Türkiye ile Botswana arasında İş Konseyi kurulmasının yararlı olabileceğini, Fransa'yla bu tür bir işbirliği platformu bulunduğunu, düzenli olarak İş Forumları gerçekleştirdiklerini ve Botswana'daki iş ve yatırım ortamı hakkında Fransız muhataplarıyla güncel bilgi paylaşımında bulunduklarını, benzer bir mekanizmayı ülkemizle de kurmaya hazır olduklarını ifade etmiştir.

-CEO OleBILE, BITC'nin görev alanlarından birinin ihracatın teşviki olduğunu, bu çerçevede Botswana'da üretip bölgesel ve küresel düzeyde ihracat yapmak isteyen şirketleri desteklediklerini ve bu şirketlerin hedef pazarlara erişimine yardımcı olduklarını, Botswana'nın dahil olduğu ikili ve çok taraflı anlaşmaların dünyanın çeşitli bölgeleriyle serbest ticaret imkanı sağladığını, örneğin Botswana'da üretilen malların ABD'yle AGOA (Africa Growth and Opportunities Act), AB ile Güney Afrika Kalkınma Topluluğu (SADC) arasında EPA (Economic Partnership Agreement) veya Güney Afrika Gümrük Birliği (SACU) ile MERCOSUR anlaşmaları kapsamında ABD, AB ve Güney Amerika pazarlarına gümrüksüz olarak ihraç edilebildiğini söylemiştir.

-OleBILE, imalat sektörünün çeşitli alanlarında Türk ve Botsvanalı şirketler arasında işbirliği imkanlarının araştırılabileceğini, örneğin cam eşya imalatı ve işlemeciliği, giyim, tekstil ve halı üretiminde Türkiye'nin büyük ve piyasa lideri konumundaki firmalarıyla işbirliği tesis etmek istediklerini, öte yandan Botswana'da kurulma aşamasında olan Özel Ekonomik Bölgeler (SEZ) kapsamında (ilgi yazımız) öncelikli olarak geliştirilmesi planlanan başkent Gaboron'daki Sir Seretse Khama International Airport (SSKIA) ve Fairgrounds serbest bölgelerinde finans, bilgi ve iletişim teknolojileri ile turizm ve eğlence sektörlerinde Türk şirketler açısından iş fırsatları olabileceğini, bu bölgelerde yatırımcı firmalara düşük fiyatlarla arazi tahsis ettiklerini ve altyapı hizmetlerini hazırladıklarını, SSKIA bölgesinin havaalanının faaliyetlerini tamamlayıcı nitelikte karma yatırımlara tahsis edildiğini, örneğin otomotiv sanayi ve havacılık şirketlerimizin bu bölgeye ilgi duyabileceklerini düşündüğünü belirtmiştir.

-OleBILE, özel ekonomik bölgelerdeki altyapı çalışmalarının zaman alabileceğini, bu nedenle stratejik nitelikte yatırım önerileriyle gelecek yabancı şirketlere sözkonusu alanların dışında da serbest bölge statüsü ve teşvikler sağladıklarını, projenin ihracat odaklı ve yerel

istihdamı arttıracak nitelikte olmasının başlıca kriterleri olduğunu, örneğin Botsvana'da otomotiv yedek parçaları üreten iki Alman şirketin bu imkandan faydalandıklarını, sözkonusu şirketlerin ürettiği ateşleme sistemlerinin tümüyle Güney Afrika'daki otomobil montaj fabrikalarına ihraç edildiğini, ayrıca teknoloji transferi ve istihdam sağladıklarını vurgulamıştır.

-Olebile, Selebi Phikwe özel ekonomik bölgesinde geçen yıl kapatılan bakır madenleriyle ilgili hukuki tasfiye sürecinin devam ettiğini, öte yandan gelir kaynağını tamamen madencilikten kazanan şehrin madenlerin kapatılmasından gördüğü zararı telafi etmek amacıyla hükümetin bu bölgede tarım, turizm ve imalat alanında yatırım yapacak şirketlere ilave teşvikler sağladığını, Botsvana'nın başka bölgelerinde kurumlar vergisi % 22 düzeyinde iken, bu bölgede bahsekonu üç sektörde yatırım yapanların ilk 5 yıl % 5, sonrasında ise % 10 kurumlar vergisi ödediklerini dile getirmiştir.

-Olebile, yenilenebilir enerji konusunda, güç şebekesine bağlı olmadan (off-grid) özellikle kırsal kesimdeki evlerde kullanılan güneş enerjisi panelleri üretimi ve tesisatı alanında piyasada talebin yüksek olması nedeniyle fırsatlar bulunduğunu, şebekeye bağlı olarak üretim yapacak güneş enerjisi sistemlerinde ise Enerji Bakanlığı tarafından zaman zaman açılan ihalelere katılmak gerektiğini, bu şekilde üretilecek enerjinin satın alınacağına dair hükümet tarafından bir garanti anlaşması imzalandığını söyledi. Olebile, Türk şirketlerinin rüzgar enerjisi alanında projeleri de değerlendirebileceklerini, son dönemde Birleşik Arap Emirlikleri'nden bir şirketin en uygun alanlardan olan ülkenin güneydoğu bölgesinde 150 megawattlık bir rüzgar enerjisi üretim santralı kurmak için araştırmalar yaptığını ifade etmiştir.

-Olebile, THY'nın Botsvana'ya da gelmesini istediklerini, Johannesburg'da bu konuyu THY yönetimiyle görüştiklerini, THY'nın ilk aşamada kargo taşımacılığı konusuna ilgi gösterdiğini, örneğin Botsvana'nın önemli ihracat kalemlerinden olan et ve yan ürünlerinin AB'ne naklinde önce tırlarla Güney Afrika'nın Cape Town limanına, buradan da gemilerle Norveç'e taşındığını ve AB ülkelerine dağıtımının yapıldığını, bunun uzun ve masraflı bir yol olduğunu, ihraç edilecek etin THY'nın soğuk hava deposu bulunan kargo uçaklarıyla Türkiye'ye nakledilmesi ve ülkemizden Avrupa ülkelerine dağıtılmasının çok daha makul bir seçenek oluşturduğunu, bu konuda THY'yle ilk temaslar sonrasında gelişme kaydedilemediğini, ancak bu proje üzerinde çalışmaya hazır olduklarını kaydetmiştir.

-Business Botswana CEO'su Norman Moleele, nüfusu az olmakla birlikte Botsvana'nın G. Afrika bölgesindeki merkezi konumu ve ulaşım altyapısı sayesinde bölgeye açılan kapı olabileceğini, Air Botswana'nın Harare, Lusaka ve Maputo'ya başlatmayı planladığı doğrudan seferlerin de ulaşımı kolaylaştıracağını, para transferleri bakımından Güney Afrika coğrafyasında en liberal mevzuatın Botsvana'da olduğunu, bölge ülkelerine ihracat yapmak isteyen yatırımcılarımızın Botsvana'da avantajlı koşullar bulabileceklerini söylemiştir.

Moleele, Türk özel sektörü için Botsvana'da özellikle gıda, tarım, tekstil, turizm, enerji gibi alanlarda yatırım fırsatları bulunduğunu, Botsvana'nın hububat, işlenmiş gıda ürünleri, giyim, diğer tekstil ürünleri, ilaç, makine vb. hemen her türlü malı ithal ettiğini, ülkede yerel üretimi, ihracatı ve istihdamı arttıracak yatırımlara ihtiyaç duyduklarını, özellikle mühendislik, bilişim gibi alanlarda yüksek eğitim almış genç nüfus için yeni iş alanları yaratacak dijital sanayi ve yüksek teknolojiye dayalı yatırımlara önem verdiklerini ifade etmiştir.

-Moleele, Botsvana'nın elmas madenlerinden sonra en büyük gelir kaynağı olan turizm sektörünün başta İngilizler ve G. Afrikalılar olmak üzere tamamen yabancıların elinde olduğunu, hükümetin turizmde Botsvanalıların payının artmasını amaçladığını, ülkenin turizm

bölgelerindeki yerel toprak sahiplerinin yabancı yatırımcılarla ortaklık halinde yeni otel ve turistik işletmeler kurmaya istekli olduklarını belirtmiştir.

-Moleele, Botsvana'da Özel Ekonomik Bölgelerde yatırım yapmak isteyen yerel şirketlerin teknoloji, tecrübe ve fon sağlayacak yabancı ortak arayışında olduklarını, burada yatırım yapmak isteyebilecek Türk şirketlerin de yerel ortağa ihtiyaç duyacaklarını, doğru ortakların bulunması konusunda şirketlerimize yardımcı olabileceklerini dile getirmiştir.

-Türkiye ile Botsvana'nın ticaret ve yatırım çevreleri arasında düzenli bir temas platformu oluşturmak üzere İş Konseyi kurulması konusunda düşüncesi sorulan CEO Moleele, mali sıkıntılar nedeniyle kurumsal olarak fazla aktif olamadıklarını, ancak Business Botswana'nın Türkiye'deki muadili işveren örgütü veya ticaret odasıyla işbirliğine yönelik bir Mutabakat Muhtırası imzalamaktan memnuniyet duyacaklarını, ayrıca Botsvana'daki iş ve yatırım olanaklarını yerinde incelemek üzere Türkiye'den bir heyetin gelmesi halinde görüşmelerin ayarlanmasına yardımcı olabileceklerini belirtmiştir.